

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.23.2.27-48>

Darja Šterbenc Erker

Ovidijevi ljubezni Venera in Flora in preobrazba elegičnega žanra

PREOBRAZBA ELEGIČNE ZVRSTI V FLORINO ELEGIJO

Ovidijevi *Fasti* so bili v moderne jezike prevedeni pozno, v slovenščino pa še posebno pozno. To je odsev dejstva, da filologi v zvezi z »*Rimskim koledarjem*« dolgo niso imeli pravega razumevanja za avtorjeve literarne prijeme in za vpetost pesnitve v politično-religiozni zgodovinski kontekst.¹ Pričujoči članek bo zato med drugim osvetlil preobrazbo elegične zvrsti, kot se je Ovidij lotil v *Fastih*. V tej pesnitvi Ovidij inovativno pripoveduje o mitičnih izvorih praznikov in bogov, ki nastopajo v avgustejskem koledarju. V tej ajtiološki elegiji kot svoji največji pesniški ljubezni opeva dve boginji. Venero je že počastil v svojih ljubezenskih elegijah,² z opevanjem ljubezni in Venere pa je nadaljeval tudi v *Fastih*. Venera kot boginja ljubezni je za Ovidija zelo pomemben vir inspiracije, saj se ji izredno ljubeznivo pokloni na začetku četrte knjige *Fastov*.³ A bralci, ki nadaljujejo z branjem četrte in pete knjige, opazijo, da se Flora, boginja cvetic in lahkotnega življenja, izkaže za boginjo, ki ji res velja Ovidijeva ljubezen in pesniška fascinacija. V pesnitvi o državnem koledarju si Ovidij kot ljubezenski pesnik na svojevrsten način prisvoji Floro in javni praznik floralij. Ovidij časti Floro kot zaščitnico načina življenja in ustvarjanja, kot ga sam zaživi v *Fastih*. V znak svoje ljubezni do Flore je Ovidij poskrbel za edinstveno preobrazbo ajtiološke elegije tako, da je v pesnitev vtikal številne teme in

1 Grošelj, *Rimski koledar*. Pričujoči članek je nastal v sklopu raziskovalnega projekta »Imperij in preobrazba žanrov v rimski literaturi« (J6-2585), ki ga financira ARRS. Zahvaljujem se tudi Johnu Millerju, da mi je posredoval svoj neobjavljeni komentar k floralijam v *Fastih*.

2 O Ovidijevih *Ljubeznih* glej Marinčič, *Ovidij in poezija o ljubezni*.

3 V nadaljevanju z Ovidijem označujem Ovidijev pesniški lik, razen v tistih primerih, v katerih kontekst jasno nakazuje, da je mišljen Ovidij kot empirična oseba.

elemente, ki so tipični za rimski način praznovanja Florinega praznika.⁴ Raziskovalci rimske književnosti so že pokazali, da Ovidij v marsikaterem verzu elegičnih *Fastov* kopiči epske elemente. Vendar vplivi drugih literarnih zvrsti prežemajo to ajtiološko elegijo še močneje od epike.⁵ Predvsem vpliv gledališča, tragedije in mima (*mimus*) temeljito preoblikuje stil pisanja in pesnikovo podobo. V *Fastih* Ovidij na več mestih izrecno govori o elegiji kot literarni zvrsti, ob tem pa pogosto namiguje na Floro kot zaščitnico nove oblike ajtiološke elegije.

FASTI: AJTIOLOŠKA ELEGIJA

Ovidij opisuje prvih šest mesecev koledarja mesta Rim v elegičnih distihih, se pravi v ritmu, v katerem sta pred njim Propercij in Tibul opevala ljubezen, a tudi rimske praznike in kulturne znamenitosti.⁶ Latinski naslov koledarske elegije (*Fasti*) si je Ovidij izposodil od rimskega koledarja, vklesanega v marmor (*fasti*). Marmorne plošče s koledarjem so v času Avgustove vladavine (31 pr. n. št.–14 n. št.) začeli postavljati tudi izven Rima. Posamezna mesta v rimskem cesarstvu so svojo lojalnost do cesarja izkazala tako, da so v svoje javne koledarje privzemala cesarske praznike.⁷ Bližnje mesto Palestrina je zato v svoj koledar vključilo praznike mesta Rim, v katerih je bilo čedalje več praznovanj v spomin na dosežke članov Avgustove družine. Verij Flak, učitelj Avgustovih vnukov Gaja in Lucija Cezarja, je dal na forumu svojega rojstnega mesta Palestrina v polkrog postaviti marmorne plošče z mestnim koledarjem.⁸ Z velikimi črkami so zapisani koledarski simboli in kratice imen praznikov, v drobnem tisku pa so dodane Verijeve ajtiološke razlage praznikov. Nasproti koledarja je Verij Flak dal postaviti svoj kip, da bi proslavil sebe, ki je kot osvobojenec zaradi svojih pedagoških dosežkov prišel tako daleč, da je postal učitelj obeh Avgustovih vnukov, ki sta bila njegova designirana naslednika.

Ovidijeve *Fasti* so ajtiološka elegija, elegični komentar h koledarju mesta Rim. Kot tak vstopa v dialog s palestrinskim koledarjem in s Kalimahovimi *Izvori* (Αἴτια), elegično pesnitvijo, ki je med drugim govorila o izvoru grških

4 Miller, »Breaking the Rules«, tematizira Ovidijevo širjenje meja elegije.

5 Vpliv epike: Heinze, *Ovids elegische Erzählung*; Miller, *Ovid's Elegiac Festivals*; Newlands, *Playing with Time*, 15; Robinson, *Ovid's Fasti*, 229. Vpliv epike, burleskne komedije in mima: Miller, »Breaking the Rules«; Fabre-Serris, »Mime et élégie chez Ovide«.

6 O vzrokih za to, da Ovidij ni napisal vseh načrtovanih 12 knjig *Fastov*, se pravi za vsak mesec po eno knjigo, glej Gantar, *Ob soočenjih z Avgustovim režimom*, 15.

7 Wallace-Hadrill, »Time for Augustus«, 223–27.

8 Suet. *Gram.* 17; Hernández, »The Roman Calendar«. Fragmenti koledarja so razstavljeni v Palazzo Massimo, Rimski nacionalni muzej, inv. št. 14791, vendar ne v polkrogu kot prvotno. O ajtiološki razlagi floralij glej spodaj, razdelek »Fasti v Florinem znamenju«.

ritualov in religiozних institucij. Kalimah v *Izvorih* slavi kraljico Bereniko II., ženo egiptovskega vladarja Ptolemeja III. Evergeta, kot svojo literarno mecenko, ki ima tako izbrušen čut za poezijo, da izvrstno razume Kalimahove prefinjene literarne inovacije.⁹ V aleksandrinskem *Musaionu* (»hiši Muz«) so zbirali, katalogizirali in filološko ovrednotili vsa literarna dela iz celotnega grškega sveta. Ptolemejski kralji so vzpodbujali intelektualno življenje na dvoru v Aleksandriji, da bi pokazali, da se aleksandrijska literatura in kultura tesno navezujeta na grško kulturo, a to tradicijo tudi preoblikujeta.¹⁰ Po vzoru te učene književnosti so si rimski učeni pesniki (*poetae docti*) oblikovno in tematsko prisvajali grško literaturo, predvsem helenistično iz Aleksandrije. Ta proces literarne adaptacije je bil izjemno kreativen, saj so teme in motive iz grške literature obogatili z rimskimi literarnimi in kulturnozgodovinskimi značilnostmi. Avgustejski avtorji so ponosno poudarjali svojo identiteto kot Rimljani, vladarji imperija, kar poudari znani citat o usodi Rimljanov iz Vergilijeve *Eneide* (6.851): *tu regere imperio populos, Romane, memento* (»Pomni, Rimljan, da ti je namenjena oblast nad ljudstvi«).

V *Fastih* je Ovidij posnemal predvsem Kalimahove *Izvore* (Αἴτια) in jih obogatil z elementi iz Aratove pesnitve o astronomskih *Pojavih* (*Phainomena*). V svojo pesnitev je vpletel tudi prvine iz predhodnih besedil rimskih pesnikov, ki so si ravno tako prisvajali grško in helenistično poezijo. Poleg tega se tesno navezuje na Propercija, ki se sam predstavlja kot rimski Kalimah (4.1.61).¹¹ Glede na izbiro žanra, tj. ajtološke elegije, ter glede na stil in ton se je Ovidij zgledoval zlasti po Propercijevi 4. knjigi. Propercij in Ovidij se ne odlikujeta samo po izjemno sofisticirani prepesnitvi motivov iz grške in helenistične poezije, temveč tudi po humornih in mestoma ambivalentnih verzih, ki lahko asociirajo nešteto idej, ne da bi jih eksplicitno izrazili.¹² Izobraženi rimski bralci, ki so bili ravno tako kot Ovidij izvrstni poznavalci grške in rimske literature, so z lahkoto prepoznali medbesedilne namige na literarne predloge in občudovali rafiniranost, s katero jih je pesnik preoblikoval. Preobrazba ni izjemno pomemben princip Ovidijevega pesništva samo v *Metamorfozah*, ampak tudi v *Fastih*. Obenem je ideja transformacije žanra pomemben poetološki princip, ki ga pesnik v tej ajtološki elegiji tematizira na več mestih.

V *Fastih* Ovidij vsebinsko in oblikovno sledi Kalimahovim *Izvorom*, tudi on lojalno pozdravlja Avgusta in njegovo družino ter navdušeno časti njihove dosežke. Vendar med pesnitvama opazimo tudi velike razlike. Ovidij je v

9 Prioux, *Callimachus' Queens*. O Kalimahovem idealu izpiljene, fine poezije, ki se tudi v političnih kontekstih ne odreka intelektualistični distanci, glej Marinčič, *Carmina docta*, 63–71.

10 Hunter, *Hellenismus*, 249.

11 Miller *Ovid's Elegiac Festivals*, 17–21.

12 Na Ovidijevo aluzivnost je opozoril Barchiesi, *Speaking Volumes*. O ambivalencah v Propercijevi poeziji glej Schrader, *Gespräche mit Göttern*, 147–96.

Fastih, ki govorijo v navidez panegiričnem tonu, literarno preoblikoval kalendar (*fasti*) mesta Rim tako, da je panegirične in kulturnozgodovinske teme prepletel z erotičnimi pripovedmi in z značilno elegičnimi humornimi prvimi (*ioci*). Eros prevladuje v ajtiologiji o bogu vrtov Priapu in nimfi Lotis na Bakhov praznik (1.393–440) in v ajtiologiji o Priapu in boginji Vesti na praznik boginje Kibe (6.319–44). Tudi ljubezenski trikotnik Herkul-Omfala-Favn je šaljiva ajtiologija, mitična razlaga, zakaj so luperki na praznik luperkalij goli. Ovidij poudari, da je ta ajtiologija *antiqui fabula plena ioci* («stara povest, zvrhana smeha in šal», 2.304).¹³

Pesnik, ki je pred *Fasti* v elegijski obliki objavil *Ljubezni* (*Amores*), *Umetnost ljubezni* (*Ars amatoria*) in *Zdravila za ljubezen* (*Remedia amoris*), se tudi sam čudi žanrski preobrazbi, ki se dogaja pred njegovimi očmi. V proemiju k drugi knjigi, ki je obenem posvetilo Avgustu, svoje elegične verze nagovori takole:

nunc primum uelis, elegi, maioribus itis:
 exiguum, memini, nuper eratis opus.
 ipse ego habui faciles in amore ministros,
 cum lusit numeris prima iuuenta suis.
 idem sacra cano signataque tempora fastis:
 ecquis ad haec illinc crederet esse uiam? (2.3-8)

Prvikrat plujete zdaj, elegije, z mogočnimi jadri;
 pravkar bile ste, še vem, snopič neznatnih igračk.
 Saj ste mi stregle kot voljne služabnice mojih ljubezni
 v prvi mladosti, ko že prve sem stihe koval.
 Zdaj pa prav jaz opevam obrede in dni v koledarju:
 kdo bi si mislil, da k njim pot bo držala od tod?«

V ospredju tega odlomka je proces pesniškega ustvarjanja. »Plutje po morju« je metafora za pisanje elegije.¹⁴ Mogočnost jader Ovidijevega pesniškega »čolna« namiguje na epske elemente, namreč na slavošpev Avgustovim dosežkom, zmagam, triumfom in drugim praznikom cesarske družine. To posvetilo Avgustu je bilo prvotno na začetku *Fastov*, saj mu je Ovidij posvetil celotno pesnitev. Avgust je leta 8 n. št. Ovidija z relegacijo izgnal iz Rima v mesto Tomi ob Črnem morju, kjer je pesnik živel do svoje smrti.¹⁵ V izgnanstvu je Ovidij po Avgustovi smrti 19. avgusta 14 n. št. napisal novo posvetilo Germaniku, ki je bil določen za naslednika cesarja Tiberija. Germanikov triumf nad Germani 26. maja 17 n. št. (*Fasti* 1.277–88; Tacit, *Anali* 2.41) je zadnji dogodek, ki ga Ovidij omenja v *Pismih iz Ponta*, zato sklepamo, da je kmalu zatem umrl.

13 Prim. Newlands, *Playing with Time*, 106.

14 Primerjaj *Fast.* 1.4.466; 2.3.863–64; 3.790; 4.18.729–30; Bömer, *Die Fasti*, 7–8.

15 Glede okoliščin Ovidijevega izgnanstva glej Gantar *Ob soočenjih z Avgustovim režimom*, 14–15.

VENERA, OVIDIJEVA PRVA LJUBEZEN V *FASTIH*

Proemij k četrti knjigi *Fastov* je posvečen boginji Veneri, zaščitnici meseca aprila:

‘Alma, faue, dixi ‘geminorum mater Amorum’;
 ad uatem uoltus rettulit illa suos;
 ‘quid tibi’ ait ‘mecum? certe maiora canebas.
 num uetus in molli pectore uolnus habes?’
 ‘scis, dea, respondi ‘de uolnere.’ risit, et aether
 protinus ex illa parte serenus erat.
 ‘saucius an sanus numquid tua signa reliqui?
 tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
 quae decuit primis sine crimine lusimus annis;
 nunc teritur nostris area maior equis.
 tempora cum causis, annalibus eruta priscis,
 lapsaque sub terras orta que signa cano.
 uenimus ad quartum, quo tu celeberrima mense:
 et uatem et mensem scis, Uenus, esse tuos.’
 mota Cytheriaca leuiter mea tempora myrto
 contigit et ‘coeptum perforce’ dixit ‘opus.’
 sensimus, et causae subito patuere dierum:
 dum licet et spirant flamina, nauis eat. (4.1–18)

»Mati obojih ljubezni, hranilka, nakloni mi milost!«¹⁶
 To sem zaprosil; zares v pevca je uprla pogled.
 »Kaj bi z menoj?« je vprašala. »Že tehtnejši ton si ubiral.
 Mar ti kak star vbodljaj žge dojemljivo srce?«
 »Sama veš zanj, boginja,« odvrnem. Ob žarnem nasmehu
 z njene strani se je svod, kakor bi trenil, zjasnil.
 »Zdrav ali ranjen, povej, sem kdaj zapustil tvoj tabor?
 Ti si moj cilj in načrt, ti si moj večni napor.
 Mlad sem pesnil mladostne igračke, nikomur škodljive,
 zdaj pa mi vprega tepta širšo dirkalno stezò:
 dnevom in njihovim vzrokom, odkritim v pradavnih analih,
 vzidu, zahajanju zvezd – njim je namenjen moj spev.
 Že sem prispel do četrtega meseca – tvojega carstva;
 Venera, veš, da oba tvoja sva: mesec in bard.«
 Ganjena rahlo se mojih je senc dotaknila s kitèrsko
 mirto, rekoč: »Dokončaj srečno zastavljeni trud!«
 Komaj začutim dotik, razpro se mi praznikov vzroki,
 dokler še smeš in pihlja sapica, plavaj, čolnič!

¹⁶ Ta verz je formalno vzporednica, vsebinsko pa preklic verza *Ljubezni* 3.15.11. V tej zadnji elegiji *Ljubezni* se Ovidij poslovi od ljubezenske poezije, Grošelj, *Rimski koledar*, 319–20.

Ovidij poudari, da mesec april in on sam kot avtor oba pripadata Veneri. Pomladni mesec april je bil posvečen Veneri in Ovidij je Venerin, se pravi ljubezenski pesnik. Ovidij trdi, da ni nikoli zapustil boginjinega prapora, še naprej se vidi kot vojak v Venerini legiji vojščakov, ki po aleksandrinskem vzoru pesnijo ljubezensko poezijo. Medbesedilna navezava na lastne ljubezenske verze je ironična, saj pesnik v *Ljubeznih* 2.9a.3 zatrjuje, da v boju ni zapustil Kupidovih praporov, v tretji knjigi pa pravi Veneri in Kupidu, naj njegov prapor odstranita z bojišča (*Ljubezni* 3.15.16).¹⁷ Vožnja s konjsko vprego je metafora, ki že od Pindarja naprej označuje proces pesniške kreacije.¹⁸ V zgornjem odlomku Ovidij uporabi tudi glagol *ludere*, igračkanje, ki ga je že Katul pod vplivom aleksandrinske poetike uvedel kot poetološko geslo.¹⁹ Obenem ima pisanje nove poezije ideološko komponento: gre za prisvajanje literature iz vsega imperija v imenu rimskega gospostva nad njim. Ovidij v zgornjem odlomku in drugod pogosto namiguje tudi na epske elemente *Fastov*: tu z omembo tehtnejših tem, drugod s podobo mogočnih jader pesniške jadrnice (*Fasti* 2.3: ... *elegi, maioribus itis*) in z oznako »večje delo« (*grandius ... opus*, 4.948); oboje konvencionalno označuje epiko.²⁰ Ovidij poimenuje svoje *Faste* (2.4.) *exiguum opus*, »drobno delo«, s čimer namigne na Kalimahovo filigransko poetiko v *Izvorih* (*Aet. fr.* 1 Pf.=Harder 1). Podoben poetološki pomen ima tudi distih, v katerem omeni potok v aricijskem gaju: *defluit incerto lapidosus murmure rivus: / saepe, sed exiguis haurstibus, inde bibi* (»Potok se spušča čez prod, vrvrjae z nestalnim mrmranjem; večkrat od njega sem pil, vendar le droben srkljaj«, 3.273–74). Okoliščina, da gre za potok nimfe Egerije, ki je ljub Kamenam, rimskim Muzam, opozori na metaliterarno vsebino tega distiha. Ovidijeji *majhni* požirki spomnijo na žanrsko napetost med obsežno, kontinuirano pesnitvijo, ki jo tokrat po Kalimahovem zgledu zavrača, in miniaturnimi epizodami, ki v njegovem primeru vsebujejo ajtiologije praznikov.

Še bolj slikovito pa Ovidij vpletanje epskih elementov v elegijo ponazori v ajtiološki razlagi, zakaj luperki goli praznujejo luperkalije. Herkul si je v službi pri lidijski kraljici Omfali na kraljičin predlog, da zamenjata obleke, nadel njeno žensko obleko in nakit: *uentre minor zona est; tunicarum uincla relaxat, / ut posset magnas exseruisse manus*. (»Vendar mu pas ne seže čez trebuh in sponke na haljah / mora zrahljati, da sploh roke na plan pomoli«, 2.321–22). Pentameter se začne s spondeji in figurativno ponazori, s kakšnimi težavami se epski Herkul stisne v elegični distih, ki ga vklepa v ljubezensko suženjstvo

17 Miller, »Breaking the Rules«, 246.

18 Glej Fantham, »Ovid, Germanicus«, 380.

19 *Ludere in nугae* opisujeta lahkotno igračkanje, pisanje pesmi. V *Žalostinkah* 4.10.1 se Ovidij predstavi kot *tenerorum lusor amorum*. O Katulovem aleksandrinskem programu glej Marinčič, *Carmina docta*, 57–78.

20 Miller, »Breaking the Rules«, 246–47.

(*seruitium amoris*).²¹ Epski junak si v elegiji namesto orožja (*arma*) nadene zapestnice (*armillae*): *fregerat armillas non illa ad brachia factas, / scindebant magni uincula parva pedes* (»Tudi zapestnice zlomi, saj niso za take lopate, trakce premajhnih sandal strga ogromni podplat«). Herkul, oseba iz visokih literarnih zvrsti, kot sta tragedija in ep, mora svoje ogromne roke tlačiti v fine zapestnice in velika stopala (*magni [...] pedes*) v ženske sandale. To je moč razumeti tudi poetološko: teme iz epike, tragedije in komedije, v katerih je Herkul prominenten lik, je drobni elegični distih v skladu z naravo zvrsti »komprimiral«.

Kiterska mirta, s katero Venera Ovidija nežno poboža po sencih, spomni na mitološko izročilo, po katerem je Venera, ki se je rodila iz morske pene (*Fasti* 4.62), prvič stopila na kopno na otoku Kitera. Na tem otoku je bilo pomembno svetišče Afrodite-Venere. Mirta je bila posvečena Veneri, ravno tako kot vrtnica (Pavzanij 6.24.7). Venera Ovidija s božanjem na prav ljubeč način navdihne; nato se pesniku »odpre« in začne pripovedovati ajtiologije, povezane z boginjo samo in z aprilom: Avgustovo mitično genealogijo, ajtiologijo imen Venere in meseca aprila. Opis spolnega prebujanja narave (!) (4.97–106) spominja na način življenja, ki ga navdihuje boginja Flora. Julijski rod (*gens Iulia*) je razširjal legendo, po kateri naj bi bila Venera njegova prednica (4.124). Avgust se je te mitske genealogije oklenil in se še dodatno razglasil za sina pobožanstvenega Cezarja (*divi filius*), zato naj bi bil po dveh linijah fiktivne genealogije Venerin potomec: po materi Atiji, ki je bila hči Cezarjeve sestre Julije (Svetonij, *Avgust* 4.1), in prek Julija Cezarja samega. Julijci so trdili, da naj bi bil Jul/Askani, sin Venerinega sina Eneja, prednik njihovega rodu, ki naj bi potemtakem izhajal iz Troje.²²

V ajtiologije Venere in aprila je vtkan tudi ideologem o trojanskem izvoru Rimljanov in ideja, da naj bi Trojanec Solimos dal ime Ovidijevemu rojstnemu mestu Sulmoni. S tem mestom je povezan žanrsko pomemben namig na Ovidijevo pregnanstvo na skrajni rob rimskega imperija:

Sulmonis gelidi, patriae, Germanice, nostrae.
me miserum, Scythico quam procul illa solo est!
ergo ego tam longe – sed supprime, Musa, querellas:
non tibi sunt maesta sacra canenda lyra. (4.81–84).

Hladni Sulmoni, Germanik, ki dom je mojih očetov.
Joj mi nesreče, kako daleč od Skitov leži!
Tu, v tujini, v daljavi – a proč z žalostinkami, Muza!
K svetim stvarim se slabo žalostna lira poda.

21 Robinson, *Ovid's Fasti*, 229–41. Herkul in Omfala sta ljubezenski par, a to noč bosta prespala vsak v svoji postelji, ker nameravata naslednji dan žrtvovati bogu Bakhu; glej *Fast.* 2.327–30. Glej tudi komentar k *Fast.* 2.251.

22 *Fast.* 4.19–60, 39–40, 123–24; Liv. 1.3.2; Suet. *Iul.* 6.1; Grošelj, *Rimski koledar*, 320.

Po prvi knjigi *Fastov* je ta nagovor Germaniku v nizu šestih knjig zadnja sled, da je Ovidij pesnitev v izgnanstvu posvetil svojemu novemu cesarskemu pokrovitelju.²³ Na Germanika Ovidij naslavlja miniaturno žalostinko, v kateri opozorja na mitični izvor elegije iz tarnanja, *elelele*, »jojjoj«. Nesrečni pesnik potoži, kako daleč od njegovega rodnega mesta je dežela Skitov, v kateri živi v pregnanstvu.²⁴ Ukvarjanje z elegičnim žanrom, njegovimi mejami in s tem, da ga prežemajo elementi drugih literarnih zvrsti, je torej ena od številnih rdečih niti, ki prepredajo Ovidijeve *Faste*.

FASTI V FLORINEM ZNAMENJU

Zgodovinska dejstva o templju boginje Flore in kultu boginje Veste v Avgustovi hiši na Palatinu so pomembna za razumevanje literarnih podob obeh boginj v *Fastih*. Florino svetišče ob vznožju rimskega griča Aventina je požar v letu 31 pr. n. št. močno poškodoval. Čeprav se je cesar Avgust v svojih *Res Gestae* (20.4) pohvalil, da je sam ali v sodelovanju z drugimi rimskimi državljani obnovil 82 templjev v Rimu in ni spregledal nobenega, ki bi bil potreben obnove, je pričel obnavljati Florin tempelj precej pozno, ravno tako kot bližnje svetišče Cerere, Libera in Libere.²⁵ Nedvomno je Avgust začel z obnovitvenimi deli v znak sprave z bogovi, da bi pomiril prebivalce Rima, ki jih je pestila lakota. Prebivalstvo Rima je v letih 5–8 n. št. za lakoto večkrat trpelo zaradi težav z oskrbo z žitom, ki so bile posledica vojskovanja v Germaniji. Da bi javnosti predočil spravo z bogovi, ki naj bi bili povzročili lakoto, je Avgust desetega avgusta leta 7 n. št. v Vicus Iugarius posvetil oltarja Materi Cereri (*Ceres mater*) in Avgustejskemu Obilju (*Ops Augusta*).²⁶

Avgust je posvetil Vesto, verjetno Vestin oltar in kip, v delu svoje hiše, ki ga je razglasil za javnega na prvi dan Florinega praznika, 28. aprila 12 pr. n. št. Ovidij svoje verze o posvetitvi Veste omenja kot »večje delo« (*grandius ... opus*, *Fasti* 4.948), se pravi epsko tematiko v ajtiološki elegiji.²⁷ Avgust je v koledar mesta Rim rafinirano vključeval praznike v čast sebi in cesarski družini, a v tem primeru se zdi, kot da bi bil želel s posvetitvijo Vestinega kulta v svoji hiši zasenčiti prvi dan floralij. Povsem drugačen odnos do obeh boginj ima Ovidij,

23 Fantham, *Fasti: Book IV*, 106.

24 Skiti so bili ljudstvo naseljeno severno od Črnega in Kaspijskega morja vse do vzhoda Azije. Ovidij močno pretirava, ko slika Tome kot barbarske, saj je bilo mesto helenizirano; glej Pieper, *Polyvalent Tomi*, 410.

25 Tacit poroča, da je z obnovo obeh svetišč začel Avgust, ponovno pa je templja posvetil Tiberij, *Ann.* 2.49; prim. Miller, *Flora, Ovid, and Augustus*, 348; Šterbenc Erker, *Religiöse Rollen*, 75. Glede *aedes Cereris, Liberi Liberaeque* glej prav tam, 67–80.

26 Šterbenc Erker, *Religiöse Rollen*, 169.

27 Miller, »Breaking the Rules«, 252. Dan posvetitve omenja epigrafski koledar mesta Praeneste glej Degrassi, *Fasti e Elogia*, 133.

ki v *Fastih* povečuje Floro in opisuje dogodivščine boginje Veste v komičnih erotičnih ajtiologijah.²⁸ Flora je bila boginja cvetic in vrtov, njen praznik so Rimljani praznovali kar v dveh mesecih (*Fasti* 5.185–88), od 28. aprila do tretjega maja. Floralije (*Floralia*) so v aprilu praznovali z uprizarjanjem gledaliških predstav (*ludi scaenici*), v majskih dnevih Florinega praznika pa so uprizarjali igre v Cirkusu (*Fasti* 5.189–90). Po vzoru Kalimahovih *Izvorov* se Ovidij predstavi kot pesnik, ki se pogovarja z bogovi, a ne z Muzami, kot se je njegov aleksandrinski vzornik, temveč z bogovi in boginjami mesta Rim.

Flora pesniku sama pripoveduje, kako je iz nimfe postala boginja. Ker je bila lepa, jo je Zefir (Zahodni veter), takoj ko jo je prvič zagledal, začel zasledovati. Flora pravi, da se je na vso moč trudila, da bi bogu ubežala, a grenko pripomni: *fortior ille fuit* (»vendar je bil premočan«, 5.202). Pripoved o tem, kako je Zefir posilil Floro, je napisana v stilu Terencijevih aluzij na posilstva, v katerih le skopi detajli namigujejo na spolno nasilje. Florina usoda obenem spominja na številna posilstva v Ovidijevih *Metamorfozah*. V Ovidijevi epski pesnitvi se številni olimpski bogovi v hipu zaljubijo v smrtnice ali nimfe in si z njimi brez pomislekov potešijo spolno slo.²⁹ Charles Segal je v motivu posilstva in reakcij na spolno nasilje v *Metamorfozah* prepoznal pomembno rdečo nit teh obsojanja vrednih mitičnih dejanj: način, kako jih Ovidij opisuje, pokaže, da so avgustejski bogovi nepravilni, nasilni in samovoljni.³⁰ A Flora nadaljuje pripoved čisto v stilu rimske komedije, v kateri je že omemba posilstva nakazala, da se bo vse srečno končalo s poroko.³¹

uim tamen emendat dando mihi nomina nuptae,
inque meo non est ulla querella toro. (5.205–206)

Potlej je svoje nasilje popravil in vzel me za ženo,
V svojem zakonu prav res nimam nobenih pritožb.

Zefir je poskrbel, da je Flora postala boginja (5.212). Ovidij sugerira vtis, da je bila Flora podobno kot druge posiljene nimfe za svoje trpljenje poplačana s preobrazbo v status boginje. Da je apoteoza v *Fastih* plačilo za prestane bolečine, lahko sklepamo iz Karnine preobrazbe. Bog vrat Jan je posilil nimfo Karno, vendar ji je za nasilje, ki ga je utrpela, poplačal tako, da ji je podaril

28 Glej opombo 48.

29 Apolon si poželi Dafne (1.525–56); Jupiter se polasti Kalisto (*Met.* 2.409–40). Arahne v tkalskem tekmovanju z Minervo v svojo preprogo vtke več ljubezenskih dogodivščin, v katerih so olimpijski bogovi prelisčili smrtnice. Jupiter privzame različne oblike, da bi se spolno združil z Evropo, Asterijo, Ledo, Antiopo, Alkmeno, Danajo, Mnemozino in Egino (*Met.* 6.103–28), glej začetek naslednjega razdelka.

30 Segal, *Jupiter in Ovid's Metamorphoses*, 92–95; primerjaj Hejduk, *The God of Rome*, 227–33.

31 Terencij v *Evnuhu* dejanje pred tem, ko Hajrea posili Pamfilo, opiše kot pripravo na poroko, *Eun.* 592–606; Philippides, *Terence's Eunuchus*.

oblast nad tečaji vrat: *'ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto: / hoc pretium positae virginitalis habe'* (»V dar, ker sva skupaj ležala, imej oblast nad tečaji, / ta v zameno naj bo, ker sem nedolžnost ti vzel«).³² V tem distihu se Ovidij medbesedilno navezuje na *Eneido* (12.139–41), v kateri Jupiter najprej posili Juturno, nato pa ji bolečine, ki jih je utrpela, poplača tako, da jo napravi za boginjo.³³ Vergilij s to ajtiološko razlago posreduje občutek, da so bogovi pravični.³⁴ Poleg tega Ovidij z motivom preobrazbe *Faste* tematsko povezuje z *Metamorfozami* in poudari, kako tesno se v njegovem poigravanju z žanrom prepletata obe literarni zvrsti, elegija in epika.

Ovidij se spusti tudi v intermedialni dialog s koledarjem mesta Palestrina (*Fasti Praenestini*), na katerem je Verij Flak ajtiološko razložil izvor floralij (28. april):

Eodem die aedis Florae, quae rebus florentibus praeest, dedicata est propter sterilitatem fru[g]um.³⁵

Na isti dan (sc. ko je bila posvečena Vesta v Avgustovi hiši) je bilo zaradi nerodovitnosti žita posvečeno svetišče Flore, zaščitnice vsega, kar cveti.

Verij Flak je ajtiološko razložil identiteto boginje Flore kot zaščitnice cvetja, ki omogoča dober pridelek žita oziroma poljščin. Ovidij je ta koledar poznal, zato tudi njegova Flora lahko razpolaga s tem znanjem; pravi namreč, da so cvetoča polja njena dota (*Fasti* 5.209). Iz jeze nad tem, da nima templja v Rimu, pa je rast na poljih ustavila tako (5.320, 5.312–30), da je preprečila *cvetenje*. Podobno se je boginja Cerera, kot poroča mitsko izročilo, razjezila in ustavila *klitje semen* in *rast* rastlin (Ov. *Metamorfoze* 5.477–86). Verijeva ajtiologija o ustanovitvi Florinega templja z namenom, da bi zaustavili lakoto v Rimu, ima torej tesne pripovedne vzporednice z mitom o jezni boginji Cereri. Ker Ovidij iznajde svojo elegično Floro glede na značaj tradicionalne olimpijske boginje Cerere, povzdigne Floro v rang najvišjih boginj. Kot da bi Flora upoštevala ajtiološko razlago Verija Flaka, samo sebe opiše kot iznajditeljico (πρωτος εὑρετής) semen pisanih cvetic in raznobarvnega rastlinja. S ponosom poimensko poimenuje cvetlice, ki jih je vzgojila,

32 Ovidij zmotno izenači Karno, zaščitnico človeškega telesa, z Kardejo, boginjo vratnih tečajev, Grošelj, *Rimski koledar*, 343. Po vsej verjetnosti je Ovidij to napako zagrešil zato, da je lahko deifikacijo nimfe ajtiološko razložil kot dejanje boga vrat Jana.

33 Miller, »Breaking the Rules«, 250.

34 Še ena žrtev Jupitrovega posilstva je Io, ki jo najprej Junona preobrazi v kravo, nato pa jo Jupiter spremeni v boginjo Izido, Ov. *Met.* 1.747. Ko Junona laska Juturni, manipulira s trditvijo, da je ona zagovarjala njeno povzdignitev v božanski status, Verg. *Aen.* 12.145.

35 Degrassi, *Fasti e Elogia*, 113. O tem koledarju glej zgoraj razdelek »Fasti: ajtiološka elegija«. Fabbri, *Mater florum*, 21–66, interpretira Floro v duhu Verija Flaka predvsem kot boginjo poljedelstva.

cvet (*flos*) hijacinte, narciso, Krokusa, Atisa in Adonisa.³⁶ Ajtologije o izvoru omenjenih cvetic je Ovidij podal v *Metamorfozah*, to pa le še krepí vtis, da je ajtološko elegijo namenoma prepletel z vsebinami iz svojega epa o preobrazbah.³⁷ Zanimivo je, da Flora ljubimce, ki žalujejo, preobraža v cvetlice (*flores*). Medtem ko je v *Metamorfozah* Apolon tisti, ki v cvet hijacinte vpiše glasove lamentacije *ai ai*, Flora v *Fastih* vzbuja vtis, da hijacintini cvetovi nosijo zapis žalostinke po njeni zaslugi: *prima Therapnaeo feci de sanguine florem, / et manet in folio scripta querella suo* (»Jaz sem prva ustvarila cvet iz krvi Terapnajca [Hiakinta]; / listič še nosi zapis tožb, izrečenih za njim«, 5.523–24).³⁸ Spet je v ospredju žalostinka, mitični izvor elegije. Predvsem pa nas preseneti, da se Flora baha in si prisvaja avtorstvo cvetic, ki so v *Metamorfozah* nastale z močjo preobražanja, vendar Ovidij v tem epu vzgib za nastanek cvetic pripisuje drugim bogovom.³⁹

OPLOJEVALKA FLORA IN SODELOVANJE BOGOV PRI SPOČETJU

Flora se pobaha s svojo močjo oplojevanja in trdi, da je ustvarila boga Marsa. Pripoved o Marsovem spočetju je šaljiva, Flora poudari silovito Junonino jezo in ljubosumje, ki sta olimpsko boginjo privedla do odločitve, ki na prvi pogled deluje nespametno. Junona, žena boga Jupitra, je avgustejskemu občinstvu dobro znana po svoji jezi, ki sproži dogajanje v Vergilijevi *Eneidi*.⁴⁰ Ovidij je v *Metamorfozah* opisal številne mite o Jupitrovih skokih čez plot.⁴¹ V *Fastih* Junona Flori zaupa, da se jezi in je ljubosumna, ker je njen soprog Jupiter sam (!) spočel Minervo in jo rodil iz glave (5.231–32). Junonina jeza in ljubosumje

36 Ajtologijo o tem, kako je vzcvetela hijacinta-Hiakint, je Ovidij vključil v *Metamorfoze* (10.162–219): cvetovi hijacinte nosijo napis *ai ai* (»ojoj«, 10.215). Primerjaj preobrazbe Narcisa v narciso (*Met.* 3.339–510), Krokusa (*Met.* 4.283); Atisa v bor (*Met.* 10.103–105) in Adonisa v krvavordečo cvetlico (*Met.* 10.708–39).

37 Feeny v »Ovid's Fasti and Metamorphoses« poudari interferenco epike in elegije v ajtologijah v Ovidijevih *Metamorfozah*.

38 Apolon je po nesreči z diskom ubil Hiakinta, iz njegove krvi je vzklila perunika s črtastim vzorcem na cvetnih lističih, ki je spominjal na AI ali na Y, začetnico imena Ἰάκινθος, prim. *Met.* 10, 215–16: *ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI / flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est*; Grošelj, *Rimski koledar*, 335.

39 Podobno kot Flora pretirava in se baha, tudi Ovidij na humoren način opisuje, kako se bog Jan v prvi knjigi *Fastov* (117–144) postavlja s svojo avtoriteto. Janovo bahaštvo obravnava Hardie, »The Janus Episode«. Poleg tega Ovidij z intratekstualno ponovitvijo *nos quoque* (5.297–98); *nos quoque templa* (1.223–25) poudari, da je Florin portret bogov v sklopu ajtologij floralij (*Fast.* 5.297–304) spesnil ravno tako ambivalentno kot karakterizacijo bogov, ki jo je položil v usta bogu Janu (*Fast.* 1.223–26). O intratekstualnosti v *Fastih* glej Heyworth, *Intra- and Inter-Textualities in Fasti*.

40 Temo Junonine jeze v *Eneidi* celovito obravnava Tomažinčič, *Memorem ob iram*. Flora kritično do bogov pripomne: ... *et iustum praeterit ira modum* (*Fast.* 5.304 »naš srd se spusti onkraj pravičnih meja«).

41 Glede Jupitrovih prešuštev v *Metamorfozah* glej opombo 29.

parodirata podobo boginje v obeh avgustejskih pesnitvah. Junona Flori potoži o tem, da je mož zanemaril zakonske pravice in usluge svoje soproge (5.239) in si zaželi, da bi tudi sama neomadeževano (*casta*) spočela.⁴² Nadvse komično je, da Junona uporabi enega osrednjih izrazov Avgustove moralne in nra-
 vstvene prenov: *castitas* kot krepostnost, neomadeževanost. V Ovidijevi sati-
 rično-ajtiološki elegiji torej tudi avgustejski bogovi uporabljajo moralizirajoče
 izraze, značilne za diskurze, s katerimi je skušal tudi Avgust vplivati na tedanje
 moralne nazore. Flora zaupa Junoni, da ima oplojevalno cvetico v svojem vrtu,
 a jo je dobila zato, da bi lahko oplodila kakšno »jalovo kravo« (*sterilem ... iu-
 vencam*, 5.253). Vendar Junona nima nikakršnih zadržkov in odločno zahteva,
 naj jo Flora oplodi. Morda boginje primerjava s kravo ne moti, saj je imela že v
 grščini epitet βοῶπις (»kravjeoka«). Ovidij spretno uporabi besedo »jalovost«
 (*sterilitatem*) iz Verijeve ajtiologije floralij in jo vključi v Florino pripoved o
 tem, kako je pomagala Junoni k samooploditvi. S to inovativno intermedialno
 navezavo Ovidij Junono smeši: skrajno nespoštljivo zveni pripoved, kako je ta
 olimpska boginja spočela božanskega zaščitnika mesta Rim in boga, ki je imel
 v Avgustovem panteonu nadvse pomembno vlogo.⁴³ V letu 2 pr. n. št je Avgust
 posvetil obširen tempeljski kompleks bogu Marsu Maščevalcu (*Mars Ultor*),
 ki naj bi mu bil pomagal pri maščevanju nad morilci Julija Cezarja. Ajtiolo-
 gije Florinega praznika so osrednja tema v prvem delu pete knjige *Rimskega
 koledarja* in predstavljajo protipol Marsu Maščevalcu, ki dominira drugemu
 delu.⁴⁴ Ovidijeva Flora torej učinkuje kot protipol Marsu, ki je bil v Avgustovi
 religiozno-politični legitimaciji zelo pomemben kot maščevalec nad morilci
 njegovega »očeta« Julija Cezarja.

Ajtiologije o sodelovanju bogov pri spočetju otrok Ovidiji v *Fastih* pri-
 poveduje v razigranem tonu in s satiričnimi poudarki. V peti knjigi beremo,
 kako je starček Hiriej po vzoru Filemona in Bavkide v *Metamorfozah* (8.626–
 94) obilno pogostil Jupitra, Neptuna in Merkurja (505–22). Zadovoljni z gosti-
 jo bogovi vprašajo starčka, česa si želi, saj bi mu radi poplačali spoštljiv odnos
 (*pietas*), ki jim ga je izkazal. Hiriej bi rad po ženini smrti paradoksalno »ne-
 poročen vendarle oče bil« (*nec coniunx et pater esse volo*, 530). Jupiter, Nep-
 tun in Merkur brž ugodijo starčkovi želji tako, da pomočijo kožo žrtvovanega
 bika, Ovidij zamolči (aposiopeza), kako to napravijo, in nadaljuje, da na mo-
 kro bikovo kožo namečejo prst. Iz tega »zarodka« se je čez deset mesecev rodil
 sin, ki ga je Hiriej poimenoval po snovi, iz katere so ga bogovi spočeli, Urion
 (izpeljanka iz gr. οὐρῆω, »uriniram«), a začetni vokal naj bi v Ovidijevem času

42 Minerva naj bi po mitičnem izročilu s ščitom v roki skočila iz Jupitrove glave: *Fast.* 3.841–42.

43 Schmitzer, *Ovid*, 156–57. Intermedialnost obravavajo prispevki v Dinter, Reitz-Joosse, *Interme-
 diality and Roman Literature*.

44 Newlands, *Playing with Time*, 104–105. Fabbri, *Mater florum*, 81, ki vidi Floro predvsem kot
 poljedelsko boginjo, razlaga Ovidijeve ajtiologije Flore povsem drugače, kot Ovidijev poskus
 pokazati Avgustu, da je sposoben pisati o bolj vzvišenih temah kot *lusus amoris*.

zvenel drugače (*Fasti* 5.536), namreč Orion.⁴⁵ Tudi Urion/Orion je postal bog, saj ga je boginja Latona povzdignila v ozvezdje (5.543–44).

Ovidij se v *Fastih* rafinirano navezuje na humor iz rimskih satiričnih žanrov, komedije, satire in mima, ter ga obogati z znanjem iz učenih helenističnih pesnitev o ozvezdijih⁴⁶ in etimologijah imen. Učenost in žanrske elemente iz starejše literature Ovidij pomeša, prežame drugega z drugim in jih vtke v novo elegijo v znamenju boginje Flore, v kateri prevladuje lahkotna lascivnost.

FLORA, BOGINJA NEOBRZDANOSTI

Ovidij zelo humoristično preobrazi tradicionalno mitično izročilo in pripoveduje ajiologije na povsem nov satiričen način. V *Faste* nekako prenese način življenja, katerega zavetnica je Flora. Florine igre (*ludi*) so šaljive, kar razberemo iz uvodnega verza o floralijah, kjer pesnik boginjo invocira takole: ‘*Mater, ades, florum, ludis celebranda iocosis*’ (»Pridi, o mati cvetic, slave naj te igre vsele!«, 5.183). Osrednji element pri scenskih igrah, posvečenih Flori, je sproščena šaljivost in neobrzanost:

Quaerere conabar quare lasciuiia maior
his foret in ludis liberiorque iocus;
sed mihi succurrit numen non esse seuerum,
aptaque deliciis munera ferre deam. (*Fasti* 5.331–34)

Skoraj bi že jo povprašal, zakaj na teh igrah kraljuje
večja razpašnost in bolj sočen dvotip kot sicer,
kar prešine me misel, da Flora ni strogo božanstvo,
k njenim darovom vesel raj se izvrstno poda.

Ovidij Floro opisuje kot lascivno boginjo mimov (*mimi*), šaljivih burk, v katerih je spolnost izrazito poudarjena.⁴⁷ V čast Flori in Bakhu pesniki z veneci na glavi veselo pijejo vino in pesnijo o tem, kako jim je prelepa izbranka zaprla vrata pred nosom (5.335–46; 4.109–12). S tem ko Ovidij namigne na priljubljeni motiv rimske elegije, motiv zaljubljenca pred zaprtimi vrati (*exclusus amator*), ki poje podoknico, neke vrste žalostinko zaljubljenca pred zaprtimi vrati ljubice (*paraclausithyron*), ponovno tematizira svojo izbiro literarne zvrsti v *Fastih*. Tudi Ovidij je med pesniki, ki ponočujejo, se predajajo

45 Čeprav je ime Flora etimološko povezano z latinskim *flos*, cvetica, boginja trdi, da je bilo njeno ime prvotno Chloris, a je »grško ime zvok mi latinski skazil« (5.195–96); prim. Grošelj, *Fasti*, 335 in tudi naslednji razdelek.

46 Ovidij je črpal znanje o ozvezdijih ne samo iz Aratovih *Nebesnih pojavov* (*Phaenomena*), temveč tudi iz Eratostenovih *Katasterizmov* (*Catasterismoi*).

47 Wiseman, »Ovid and the Stage«, 293–99 bere Ovidijeve *Faste* kot poustvarjanje iluzije mima.

vinu na gostijah in pišejo o ljubezni, zato poosebljena Tragedija v *Ljubeznih* (3.1.15–26) zahteva od njega *incipie maius opus!* »začni večje delo!«. Z večjim delom Ovidij res prične s *Fasti*, a v ajtiologije rimskih praznikov vplete veliko ljubezensko-erotičnih prigod. Opisuje Bakhovo slavje in praznovanje Kibelinoga praznika (6.319–48) kot zelo podobna Florinemu prazniku, v obeh ajtiologijah boga vrtov Priapa prevzamejo razpuščeno rajanje, užitki pri gostiji in pitje vina v znamenju boga Bakha in Venere (1.395–97). Nočno uživanje Priapa tako razvname, da se vidno spolno vznemirjen skoraj polasti nimfe Lotis in boginje Veste.⁴⁸ Ovidij poudari vidne znake Priapovega poželenja v zgodbi o Lotis (1.437–38), v ajtiologiji o Vesti pa zgolj omeni, da je Priap rdečkast (6.319: *rubicunde Priape*, prim. 1.400) in s tem namigne na Priapov rdeči falus.

Ker so erotične ajtiologije v *Fastih* številne, bralci spoznajo, da je avtor svojo ajtiološko elegijo preoblikoval v Florino elegijo v znamenju mima. Upriporitve mimov, v katerih je bilo veliko erotičnih prizorov, so bile pomemben del praznovanja floralij:

scena leuis decet hanc: non est, mihi credite, non est
illa cothurnatas inter habenda deas.
turba quidem cur hos celebret meretricia ludos
non ex difficili causa petita subest. (5.347–50)

Flori so pravšnje razpašne predstave – verujte mi, ona
ni izmed tistih boginj, kakšnim tragika gre.
Niti ni težek odgovor, zakaj se na Florinih igrah
vselej nagnete cel trop lahkkih žena in deklet.

V zvezi z »lahkotnim gledališčem« je uporabljen pridevnik *leuis*, kodificiran izraz za elegijo. V *Ljubeznih* 1.1.19 in v *Žalostinkah* 2.331 poimenuje elegične distihe »lahkotni ritmi«. ⁴⁹ V zgornjem odlomku pa Ovidij opiše Florino gledališče kot sintezo elegične in gledališke lahkotnosti. Flora bodri vse, naj užijejo mladost (353); prav takšno uživanje ima Ovidij v mislih, ko opisuje svoj lahkoten način pesniškega življenja, ki ga živi na eskapističen način v znamenju Bakha, Venere in Flore.⁵⁰ Ovidijev avgustejski vzornik pri uživanju brez državnih obveznosti je Horacij, ki je samozavestno orisal svoj način življenja stran od vojaških in političnih skrbi. Horacij je napisal prve tri knjige *Pesmi* (*Carmina*) v znamenju uživanja v danem trenutku (*carpe diem!*), brez

48 Priap in Lotis: *Fast.* 1.393–440 in Priap in Vesta: *Fast.* 6.319–44. Miller, »Breaking the Rules«, 249, poudari, da Floro Ovidij časti tako, da pripoveduje »lusty tales of Priapus and Faunus«.

49 V Ovidijevih *Ljubeznih* 3.1 se soočita personifikaciji Elegije in Tragedije. Ovidijeva Elegija ne hodi na koturnih kot Tragedija, ampak je podobna Flori, obe boginji utelešata elegično čutnost in lepo dišita (*Am.* 3.1.7; *Fast.* 5.376); primerjaj Newlands, *Playing with Time*, 108–109.

50 Primerjaj Miller, »Breaking the Rules«, 251 o verzu, v katerem Flora svetuje uživanje življenja, ko je v polnem razcvetu (*Fast.* 3.353): »love poet's injunction *carpe diem!*«.

političnih skrbi in obveznosti (3.8.25–28) in v znamenju boga Bakha (3.25). Če primerjamo pesmi obeh avgustejskih pesnikov, opazimo, da se Ovidijev svet razpuščenega in lahkotnega uživanja od Horacijevega razlikuje po (še) bolj poudarjeni erotiki.

V mimih so pri floralijah ženske vloge igrale igralko (*mimae*), ki so bile obenem tudi prostitutke.⁵¹ Po zaključenem mimu je publika običajno zahtevala od igralk, da slečejo še tisto, kar je njihovo kožo zakrivalo v prizorih, ki so bili že tako polni eksplicitne spolnosti (ko npr. mož zasači ženo *in flagranti*).⁵² Takšen striptiz ni bil v skladu s strogimi moralnimi prepričanji Katona Utičana, zato naj bi nekoč na floralijah po koncu mima gledalci v njegovi prisotnosti oklevali in niso zahtevali striptiza. Ko je Katon ugotovil, da je njegova moralna integriteta vzrok za to, da si nihče ne upa v skladu z običajem zahtevati, naj se igralko slečejo, naj bi bil zapustil gledališče.⁵³ Anekdota priča, kako pohujšljivo je ta običaj floralij učinkoval na zgodovinsko osebo, ki je gojila javno podobo neoporečnega in strogega moralnega cenzorja. Avgust pa je držo republikanskih cenzorjev pri obnovi rimskih nravi in morale zvesto posnemal.

V pogovoru z Ovidijem Flora omeni *deliciis nocturna licentia nostris* »razpuščenost naših nočnih slavij« (367–68). Z *deliciae* Ovidij meri obenem na ljubezensko elegijo⁵⁴ in na nočne spolne užitke, kar predstavlja odmik od Avgustovih »puritanskih« prizadevanj. Z zakonom *lex Iulia de maritandis ordinibus* (»Julijski zakon o poroki stanov«) v letu 18 pr. n. št. in *lex Papia Poppaea* v letu 9 n. št. je Avgust senatorski in viteški sloj spodbujal k sklepanju legitimnih zakonskih zvez.⁵⁵ Poleg tega je Avgustov zakon *lex Iulia de adulteriis coercendis* (»Julijski zakon o omejevanju prešuštva«) iz leta 18 pr. n. št. kriminaliziral prešuštvo znotraj senatorskega in viteškega stanu. Kazovanje prešuštva, ki je bilo do tedaj zasebni prestopek, je Avgust postavil v javno domeno.

Ovidij je torej uradni rimski koledar preobrazil v niz erotičnih ajtiologij. Erotična elegija je imela v antičnem Rimu jasno prepoznavno politično komponento:

Ljubezenska elegija [se] provokativno odreka družbenemu angažmaju. Še več: ljubezenska elegija sprevrča hierarhična razmerja, ki so veljala v rimski družbi. Elegijski zaljubljenec zavrača vojaško službo, a se namesto tega kot vojak ljubezni udinja ženski (*militia amoris*). V slepi zaljubljenosti ga ne zanimajo ne politične, ne ekonomske, ne spolne hierarhije; in vendar ni povsem nevtralen:

51 Newlands, *Playing with Time*, 108.

52 Sen. *Ep.* 97.8: *Florales iocos nudandarum meretricum...* (»razigrane floralije s prostitutkami, ki se slačijo«).

53 Val. Max. 2.10.8.

54 Miller, »Breaking the Rules«, 251.

55 Mette-Dittman, *Die Ehegesetze des Augustus*; Wardle, »Suetonius on the Legislation of Augustus«. Avgust je oba zakona preložil pred sredino leta 17 pr. n. št., prav tam, 190.

naravnost izzivalno se odreka patriarhalni oblasti, ki mu kot svobodnemu rimskemu moškemu pripada, in se kot »suženj v ljubezni« podreja ženski, imenovani Gospa (*domina*)... Elegijski »narobe svet« se prav nič ne sklada z avgustejsko ideologijo, kot jo propagirata Vergilij in Horacij.⁵⁶

Svet floralij, mima, mimičnih igralk in erotičnih ajtiologij je bil vrednotam, ki jih je Oktavijan propagiral, povsem nasproten, in to še preden si je dal podeliti častni naslov s sakralno konotacijo »Vzvišeni« (*Augustus*). V govorih proti Marku Antoniju je Cicero poveličeval Oktavijana in se distanciral od Antonija in njegove ljubice Kiteride. Izraz *mima* je v zvezi z njo uporabil kot zmerljivko.⁵⁷ V objavljeni drugi *Filipiki* Ciceron kot »odvraten« prizor opisuje neko procesijo, v kateri so ljudski tribun in liktorji spremljali Antonija, rimskega magistrata, *inter quos aperta lectica mima portabatur, quam ex oppidis municipales homines honesti, obuiam necessario prodeuntes, non noto illo et mimico nomine, sed Uolumniam consulabant* (*Filipike* 2.58, »Vmes so na odprti nosilnici nosili mimično igralko. Pošteni možje iz municipijev, ki so ponuji prihajali naproti, so jo pozdravljali – a ne z zloglasnim imenom mimične igralko, temveč kot Uolumnijo«). Cicero je s tem prevzel osrednji element Oktavijanove negativne propagande zoper Antonija: očitek »orientalske« dekadence. Ker je bil poklic mimične igralko tesno povezan s prostitucijo, je jasno, da ima *mima* v tem kontekstu negativen prizvok. V podobnem duhu je Oktavijan-Avgust svoje politične nasprotnike, med njimi Antonija, pogosto skušal diskreditirati tudi na ravni slogovnih idealov. Svoj način preprostega in neokrašenega izražanja (aticizem) je prikazoval kot čisto nasprotje Antonijevemu azijanstvu (bogato okrašenemu stilu govorništva), ki ga je označil za nerazumljivega, Antonija pa za norca.⁵⁸ Ciceronovo očrnjevanje Oktavijanovega političnega nasprotnika kot družabnika mimične igralko posredno kaže, da se skupaj z Oktavijanom distancira od sveta floralij, od popularnih mimičnih predstav in od Flore.

Flora sama pove, da je zaščitnica razcveta v človekovi mladosti (5.273–74); ko Ovidij to sliši, občudujoče ostrmi: *talia dicentem tacitus mirabar* (*Fast.* 5.275, »s tihim strmenjem to sem poslušal«). Florin vpliv na avtorja je moč razbrati iz verzov, v katerih se v pogovoru s Floro neposredno opisuje kot njenega oboževalca;

56 Marinčič, *Ovidij in poezija o ljubezni*, 152; *Carmina docta*, 68. O Ovidijevi opozicijski drži do rimske države glej Newlands, *Playing with Time*, 14. Horacij predvsem zvesto sledi Avgustovi propagandi o moralni obnovi rimske družbe, na primer v *Carm.* 3.6 podobno kot Avgust moralistično obsoja nočno življenje Rimljanov, razzdane plese, prešuštvo in podkupljivost.

57 Kiterida/Likorida, ljubica pesnika Galusa, ki je pri Avgustu padel v nemilost, je bila od 49 do 45 pr. Kr. Antonijeva ljubica; Marinčič, *Ovidij in poezija o ljubezni*, 153.

58 Svet. *Aug.* 86.2; Cic. *Phil.* 3.21–22. Plutarh, *Ant.* 2.8 označi Antonijev stil za azianizem, ki naj bi ustrezal njegovemu pompoznemu in arogantnemu načinu življenja. Avgust je pisal eleganten in preprost stil, Svet. *Aug.* 86.1. Primerjaj Dion. Hal. *Stari govorniki* (*De veteribus oratoribus*), praef. 1.5–7.

sic ego; sic nostris respondit diua rogatis
 (dum loquitur, uernas efflat ab ore rosas):
 'Chloris eram quae Flora uocor: corrupta Latino
 nominis est nostri littera Graeca sono.' (5.193–96)

To sem jo prosil; tako se je prošnji odzvala boginja
 (zraven od ust ji je vel vrtnic pomladnih opoj):
 »Hloris nekoč sem bila, ki zdaj imenujem se Flora:
 potlej je grško ime zvok mi latinski skazil.«

Ko Flora spregovori o svoji božanski identiteti, iz njenih ust zadiši po pomladnih vrtnicah. Zaljubljenecem vonj iz ust ljubljene osebe diši, kar pomeni, da se Ovidij na Florino pripoved odziva kot »zaljubljenec«. Flora zagovarja fiktivno etimologijo svojega imena, prvotno naj bi se imenovala Chloris, izpeljano iz grškega χλωρός (zelen, svež, mladosten), a pridih »kh« v tej besedi naj bi se bil preobrazil v »f«. Ime Flora izhaja iz latinske besede *flos*, cvetlica, zato je očitno, da Flora v tej etimološki ajtiologiji o fiktivni izpeljavi svojega imena iz grškega jezika poskuša napraviti svoje ime bolj žlahtno.

Ovidijeve ajtiologije o Flori je Sandro Botticelli pretil v sliko *Primavera* (Pomlad), ki je zdaj na ogled v Galeriji Uffizi v Firencah. Na sredi slike stoji boginja Venera, desno od nje hodi Flora v rožasti obleki, ozaljšana z vencem cvetic na glavi in okrog vratu. Flora z roko sega v gubo na svoji obleki, da bi iz nje vzela cvetove vrtnice in jih posula po cvetočem travniku. Desno od Flore je Botticelli upodobil prvotno Floro, kakršna je bila pred svojo metamorfozo v boginjo, se pravi nimfo Hlorido. Samo prozoren pajčolan zakriva prestrašeno Hlorido, ki gola skuša ubežati Zefirju, iz ust ji padajo vrtnice. Botticelli je na sliki spretno povezal Ovidijeve ajtiologije, a z majhnim premikom: namesto Florinega dišečega daha poudari Hloridinega in tako nakazuje, da kreativno nadaljuje Ovidijevo igro z navezavami na literarne predloge, pri tem pa uvede povsem nove različice. Levo od Venere plešejo tri Gracije, ki poosebljajo žensko lepoto in gracioznost; te boginje so pomembne v medbesedilni navezavi v zaključku ajtiologij o Flori, ki ji je posvečen naslednji razdelek.

FLORA KOT OVIDIJEVA PESNIŠKA INSPIRACIJA

Da je Flora Ovidijeva poglavitna pesniška ljubezen in inspiracija, se razodene v zadnjih verzih o floralijah, takoj za tem, ko Flora poda ajtiologijo lova na srnjad in zajce pri igrah v njeno čast v Cirkusu:

omnia finierat: tenues secessit in auras,
mansit odor; posses scire fuisse deam.
floreat ut toto carmen Nasonis in aeuo,
sparge, precor, donis pectora nostra tuis. (5.375–78)

Že je končala, korak okrenila v prosojne meglice,
v zraku lebdel je le vonj – brž bi boginjo spoznal.
Da bi na veke vseh vekov cvetela Nazónova pesem,
prosim, boginja, nasuj svojih darov mi v srce!

Ti verzi posnemajo »pečat« (σφραγίς), s kakršnim so se pogosto zaključevali grške in rimske pesniške knjige. V takem kratkem sklepnem besedilu pesnik spregovori o sebi in navede svoje ime, v rimski poeziji je to lahko rodbinsko ime ali vzdevek (*cognomen*).⁵⁹ Posebej zato, ker pesnik svojo poezijo poimenuje s svojim vzdevkom, *Naso*, zlahka razumemo, zakaj ga boginja Flora silno privlači. Naso, »Nosan«, se je v dišečo boginjo, ki je podobna Veneri, tako hitro zaljubil zato, ker s svojim imenom pravzaprav pooseblja čutilni organ voha.⁶⁰ Florino dehtenje je izobrazene rimske bralce in bralke lahko spomnilo na molitev, v kateri je Kalimah na začetku *Izvorov* (fr. 7.13–14 Pf. = Harder = fr. 9 Asper) velel Gracijam, naj si ob njegove elegije obrišejo roke, natrte z dišečim oljem, in jih s tem napravijo nesmrtno (ἴνα μοι πούλὸ μένωσιν ἔτος, »da ostanejo še mnogo let«, 13–14).⁶¹ Ovidij se je torej navezal na prizor, v katerem Kalimah tematizira ajtiološko elegijo kot literarno zvrst, ga poglobil in ga uporabil v novem, rimskem kontekstu. Ob tem je medbesedilno povzel tudi prizor Vergilijeve *Eneide* (1.403–10), v katerem se v smrtnico preobrazena Venera sinu Eneju pusti prepoznati šele v trenutku slovesa, ko razlije okrog sebe svoj božanski vonj.⁶² Poleg tega se v zaključku ajtiologij o floralijah Ovidij medbesedilno navezuje na »pečat«, ki ga je vtisnil svojim erotičnim elegijam:

inbelles elegi, genialis Musa, ualete,
post mea mansurum fata superstes opus! (*Ljubezni* 3.15.19–20)

To je slovo, elegije spokojne in muza prešerna –
ve pa živite naprej, onkraj usodnega dne.⁶³

59 Miller, »Breaking the Rules«, 252.

60 Primerjaj Barchiesi, *The Poet and the Prince*, 134; Pasco-Pranger, *Founding the Year*, 171; Chiu, *Roman Identity in the Fasti*, 158–72; Miller, *Flora, Ovid, and Augustus*, 345 in 355.

61 Glede težavnega mesta, v katerem je po vsej verjetnosti mišljeno, naj Gracije obrišejo svoje dišeče roke s papirusnim zvitkom Kalimahovih elegij in ga tako odišavijo, sledim prevodu, ki ga je predložil Asper, *Kallimachos: Werke*. Tudi Fred Porta in Meagan Ayer prevajata v tem smislu »and wipe your anointed hands on my elegies«, <https://dcc.dickinson.edu/callimachus-aetia/preface>. Primerjaj tudi Chiu, *Roman Identity in the Fasti*, 172.

62 Enej se pritoži, da ga je mati Venera prevarala. Primerjaj tudi Miller, *Flora, Ovid, and Augustus*, 355–56.

63 Prevod Marko Marinčič.

Tudi ta sklepni distih Ovidijevih *Ljubezni* povzema ravnokar omenjeno Kalimahovo prošnjo Gracijam, naj njegovi poeziji namenijo nesmrtnost. Pečat, ki zaključí ajiologije o floralijah, je dramatična samo-upodobitev pesniškega lika: Ovidij prosi Floro, naj posuje njegove prsi (*pectora*) s svojimi darovi, cveticami. S številnimi pripovedmi o preobrazbah v cvetice (*flores*) v *Metamorfozah* in v opisih Florinega kraljestva rož v *Fastih* si je Ovidij željo pod Florinim vplivom pravzaprav izpolnil sam. Izrecno si tudi zaželi, da bi njegova pesem ali celoten pesniški opus večno »cvetela«. ⁶⁴ *Floreat* je tu mišljen kot »naprej biti slaven, bran«, obenem pa spominja na Florin nasvet, naj ljudje uživajo življenje, takrat ko je v polnem razcvetu (*Fasti* 5.353). ⁶⁵ Beseda *precor* (prosim, molim) nas spomni, da je v metapoetičnem slovesu od Flore prisoten tudi namig na Kalimahovo molitev h Gracijam. Ovidijeva molitev obenem spominja na zadnjo besedo *Metamorfoz*: *vivam!* (»živel bom«, (15.879), ⁶⁶ v kateri samozavestno napove, da bodo njegovo poezijo brali in recitirali na veke vekov povsod, kjer se razteza rimski imperij. Geografski obseg pesniškega vpliva je pogojen z obsegom imperija, izročilo tega imperija pa Ovidijevim pesmim omogoča nesmrtnost. Ovidijeva drzna napoved se je uresničila, še vedno beremo in razlagamo njegovo ljubezensko in ajiološko poezijo, ki priča o pesnikovi ljubezni do Flore.

ZAKLJUČEK

Ena osrednjih tem *Fastov* je preobrazba literarne zvrsti. Ovidij se z žanrom poi-gra tako, da ajiološko elegijo preprede z motivi, ki jih črpa predvsem iz aleksandrinske poezije in iz Kalimahovih *Izvorov*. Obenem se neposredno posveča procesu svojega pesniškega ustvarjanja in značaju literarne zvrsti, ki jo med drugim obogati z motivi, povezanimi s Floro in z radoživim razpoloženjem v znamenju te boginje. Invencijo boginje Flore v *Fastih* prežema veselje pesniškega lika nad sproščenim in veselim življenjem, nad nočni užitki in nad pisanjem elegij. Ovidij svojo ajiološko elegijo pod Florinim vplivom preobrazi tudi tako, da v *Fastih* še vedno vztraja v tematskem registru ljubezenske elegije, značilnem npr. za *Ljubezni*. Med *Metamorfozami* in *Fasti* je torej globoka žanrska napetost, povezana tudi s tem, da se Ovidij v *Fastih*, četudi gre za ajiološko pesnitev o javnem kolarju mesta Rim, v veliki meri vrača k svoji mladostni erotični elegiji. Ovidij v *Fastih* ljubi Floro, takoj za njo pa Venero, boginjo ljubezni, ki je bila pesnikova pokroviteljica od *Ljubezni* naprej. Ravno tako kot so *Metamorfoze* posvečene preobrazbam, tudi v *Fastih* Ovidij pripoveduje o preobrazbah: Hlorida se spremeni

64 *Carmen* lahko razumemo kot sinekdoho za Ovidijev celoten pesniški opus, podobno kot v zaključnih verzih *Metamorfoz*. O pesnikovi psevdodramski samoupodobitvi v *Ljubeznih glej Marinčič, Ovidij in poezija o ljubezni*, 163.

65 OLD 7b; primerjaj Lucr. 1.124: *semper florentis Homeri*.

66 O nesmrtnosti Ovidijevega dela glej Gantar, »Ovidijeva poezija«, 17–18.

v Floro, Urion v Oriona. Ovidij se malce ponorčuje iz apoteoz in jih preoblikuje v ironične ali humorne ajiologije. Podobno kot *Ljubezni* in *Umetnost ljubezni* so tudi *Fasti* izraz političnega odmika od Avgustovih moralističnih vrednot in nra-vstvene zakonodaje, ki je napravila prešuštvo za kaznivo dejanje.⁶⁷ Ovidij distan-cirano opisuje krepotno (*casta*) boginjo Vesto in obenem kot zaljubljenec slavi lascivno Floro. Rezultat Ovidijevega elegičnega prisvajanja koledarja mesta Rim je avgustejski koledar mesta Rim, zavrt v šopek elegičnega cvetja.

Darja Šterbenc Erker

Humboldtova univerza v Berlinu in Univerza v Ljubljani

darja.sterbenc.erker@staff.hu-berlin.de

BIBLIOGRAFIJA

- Asper, Markus. *Kallimachos: Werke. Griechisch und deutsch*. Izdal in prevedel Markus Asper. Darmstadt: WBG, 2004.
- Barchiesi, Alessandro. *The Poet and the Prince: Ovid and Augustan Discourse*. Berkeley, London: University of California Press, 1997.
- . *Speaking Volumes. Narrative and Intertext in Ovid and Other Latin Poets*. London: Duckworth, 2001.
- Bömer, Franz. izd. *Die Fasten 2. Prevod in komentar Franz Bömer*. Heidelberg: Carl Winter, 1958.
- Chiu, Angeline. *Ovid's Women of the Year: Narratives of Roman Identity in the Fasti*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2016.
- Degrassi, Attilio. *Inscriptiones Italiae Academiae Italicae 13, Fasti e Elogia, Fasc. 2*. Rome: Libreria dello Stato, 1963.
- Dinter, Martin in Reitz-Joosse, Betina, ur. *Intermediality and Roman Literature*. Trends in Classics 11.1. Berlin, New York: de Gruyter, 2019.
- Fabbri, Lorenzo. *Mater florum: Flora e il suo culto a Roma*. Firenze: Leo S. Olschki, 2019.
- Fabre-Serris, Jacqueline. »Mime et élégie chez Ovide: un héritage propertien?« V: *La théatralité dans l'oeuvre ovidienne*, ur. Isabelle Jouteur, 233–48. Nancy: De Boccard, 2009.
- Fantham, Elaine. *Ovid. Fasti. Book IV*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- . »Ovid, Germanicus and the Composition of the Fasti.« V: *Oxford Readings in Ovid*, ur. Peter Knox, 373–414. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Feeney, Denis C. »Forma manent facti (Ov. Fast. 2.379): Aetiologies of Myth and Ritual in Ovid's Fasti and Metamorphoses.« *CJ* 115 (2020): 339–66.
- Gantar, Kajetan. »Ovidijeva poezija ob soočenjih z Avgustovim režimom.« *Clotho* 1.1 (2019): 9–20.
- Grošelj, Nada, prevod in spremna beseda. *Rimski koledar*. Ljubljana: ISH, 2009.
- Hardie, Philip. »The Janus Episode in Ovid's Fasti.« *MD* 26 (1991): 47–64.

67 Prešuštvo Venere z Marsom opisuje Ovidij v *Umetnosti ljubezni* 2.561–600, kjer provokativno svetuje očividcu prešuštva, bogu Soncu, naj se sam okoristi s tem, da bi lahko zamolčal to, kar bi po *lex Iulia de adulteriis* moral poročati avtoritetam, in naj zahteva od Venere dar (*munus*) v zameno za svoj molk (prav tam 2.575–76).

- Heinze, Richard. *Ovids elegische Erzählung*. Leipzig: Teubner, 1919.
- Hejduk, Julia Dyson. *The God of Rome: Jupiter in Augustan Poetry*. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Hernández, Julia C. »The Roman Calendar as an Expression of Augustan Culture: An Examination of the Fasti Praenestini.« *Chrestomathy: Annual Review of Undergraduate Research, School of Humanities and Social Sciences, College of Charleston* 4 (2005): 108–23.
- Heyworth, Stephen J. »Some polyvalent Intra- and Inter-Textualities in Fasti 3.« V: *Intra-textuality and Latin Literature*, ur. Stephen Harrison, Stavros Frangoulidis in Theodore D. Papanghelis, 273–87. Berlin, Boston: 2018.
- Hunter, Richard. »Hellenismus.« V: *Einleitung in die griechische Philologie*, ur. Heinz-Günther Nesselrath, 246–68. Stuttgart, Leipzig: Teubner, 1997.
- Marinčič, Marko. »Ovidij in poezija o ljubezni.« V: isti, Ovidij, *Ljubezni*, 143–72. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.
- . *Carmina docta: Katul in nova poezija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2018.
- Mette-Dittmann, Angelika. *Die Ehegesetze des Augustus: Eine Untersuchung im Rahmen der Gesellschaftspolitik des Princeps*. Stuttgart: Franz Steiner, 1991.
- Miller, John F. *Ovid's Elegiac Festivals: Studies in the Fasti*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1991.
- . »Breaking the Rules: Elegy, Matrons and Mime.« V: *Latin Love Elegy*, ur. Thea S. Thorsen, 239–53. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2013.
- . »Flora, Ovid, and Augustus.« V: *Gods and Mortals in Greek and Latin Poetry*, ur. Lucia Athanassaki, Christopher Nappa in Athanassios Vergados, 343–57. Rethymnon: School of Philosophy, University of Crete, 2018.
- Newlands, Carole Elizabeth. *Playing with Time: Ovid and the Fasti*. Ithaca: Cornell University Press, 1995.
- Pasco-Pranger, Molly. *Founding the Year: Ovid's Fasti and the Poetics of the Roman Calendar*. Leiden, Boston: Brill, 2006.
- Philippides, Katerina. »Terence's 'Eunuchus': Elements of the Marriage Ritual in the Rape Scene.« *Mnemosyne* 48 (1995): 272–84.
- Pieper, Christoph. »Polyvalent Tomi: Ovid's Landscape of Relegation and the Romanization of the Black Sea Region.« V: *Valuing Landscape in Classical Antiquity Natural Environment and Cultural Imagination*, ur. Jeremy McNerney in Ineke Sluiter, 408–30. Leiden, Boston: Brill, 2016.
- Prioux, Évelyne. »Callimachus' Queens.« V: *Brill's Companion to Callimachus*, ur. Benjamin Acosta-Hughes, Luigi Lehnus in Susan Stephens, 201–24. Leiden, Boston: Brill, 2011.
- Robinson, Matthew. *A Commentary on Ovid's Fasti, Book 2*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Schmitzer, Ulrich. *Ovid*. Hildesheim: Olms, 2001.
- Schrader, Jessica. *Gespräche mit Göttern. Die poetologische Funktion kommunikativer Kultbilder bei Horaz, Tibull und Propertius*. Stuttgart: Steiner, 2017.
- Segal, Charles. »Jupiter in Ovid's 'Metamorphoses'.« *Arion* 9 (2001): 78–99.
- Šterbenc Erker, Darja. *Religiöse Rollen römischer Frauen in »griechischen« Ritualen*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013.
- Tomažinčič, Špela. *Memorem Iunonis ob iram: motiv Junonine jeze v rimski epiki*. Doktorska disertacija, Oddelek za klasično filologijo, Filozofska Fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2016.

- Wallace-Hadrill, Andrew. »Time for Augustus: Ovid, Augustus and the Fasti.« V: *Homo Viator: Classical Essays for John Bramble*, ur. M. Whitby et al., 221–30. Bristol, Illinois: Bristol Classical Press, Bolchazi, 1987.
- Wardle, David. »Suetonius on the legislation of Augustus (Aug. 34).« *Fundamina* 21 (2015): 185–204.
- Wiseman, Peter T. »Ovid and the stage.« V: *Ovid's Fasti: Historical Readings at its Bimillennium*, ur. Geraldine Herbert-Brown, 277–99. Oxford: Oxford University Press, 2002.

POVZETEK

Preobrazba žanra je bila rdeča nit v Ovidijevih *Ljubeznih*, v pričujoči članek pa prikazuje, da je ta tema osrednjega pomena tudi v *Rimskem koledarju*, v Ovidijevem »večjem delu«. Žanr ajtiološke elegije je v tej pesnitvi Ovidij preobrazil tako, da je v ajtiologije rimskih praznikov vpletel epske elemente, ljubezensko-erotične ajtiologije in *mimus*. Čeprav Ovidijev pesniški lik še naprej pesni pod vplivom boginje ljubezni Venere, pričujoči članek pokaže, da je v *Rimskem koledarju* Ovidijeva prava ljubezen Flora. Ovidijev pesniški lik je privzel način življenja v znamenju Flore, veseli se mimov, razpuščenega uživanja v nočnih gostijah, vina in pesniškega ustvarjanja. V svoji preobrazbi žanra Ovidij kreativno sledi literarnim vzorom iz rimskega imperija, predvsem Kalimahovim *Izvorom*. V procesu preobrazbe elegičnega žanra v Florino elegijo Ovidij poudari že obstoječe politične konotacije rimske elegije tako, da se distancira od Avgustovih vrednot, predvsem spolne morale.

Ključne besede: Ovidij, Fasti, Avgust, Flora, Venera, žanr, elegija, mimus

SUMMARY

Ovid's Two Loves: Venus and Flora. Transformation of the Elegiac Genre

The transformation of a literary genre runs as a red thread not only through Ovid's *Amores* but also through the *Fasti*, the poet's "greater work", which implies a genre higher than elegy. Ovid transforms the genre of the aetiological elegy by intertwining aetiologies of Roman festivals with epic elements, as well as with elements of love elegy and mime. Although the poet's literary *persona* claims to continue writing love elegies under the influence and inspiration of the love goddess Venus, this article argues that Ovid's real love in the *Fasti* is Flora. The poet incorporates into his poem the way of life championed by Flora, enjoying mimes and dissolute nocturnal dinner parties, drinking wine and writing elegies. Moreover, Ovid creatively adopts models from the Roman Empire, notably those written by Callimachus. In the process of the generic transformation of his aetiological elegy into Flora's elegy, Ovid emphasises the political connotations of the Roman elegy by distancing himself from Augustus' sexual morality.

Keywords: Ovid, Fasti, Augustus, Flora, Venus, genre, elegy, mime